

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2022.3.50>

POJĘCIE I ISTOTA PROCEDUR ADMINISTRACYJNYCH DLA ZAPEWNIENIA BEZPIECZEŃSTWA NARODOWEGO UKRAINY W KONTEKŚCIE INTEGRACJI EUROPEJSKIEJ

Iryna Nakonechna

*kandydat nauk prawnych, docent,
profesor Katedry Ogólnych Dyscyplin Prawnych
Narodowej Akademii Służby Bezpieczeństwa Ukrainy (Kijów, Ukraina)
ORCID ID: 0000-0001-9405-4621
irinakostenko028@ukr.net*

Adnotacja. Artykuł poświęcono zdefiniowaniu pojęcia i ujawnieniu istoty procedur administracyjnych dla zapewnienia bezpieczeństwa narodowego Ukrainy w kontekście integracji europejskiej. Uogólniono, że cechy procedur administracyjnych dla zapewnienia bezpieczeństwa narodowego Ukrainy w kontekście integracji europejskiej są następujące: (a) jawność, ponieważ są one regulowane przez przepisy administracyjne i odnoszą się do stosunków publicznoprawnych w zakresie zagwarantowania każdemu państwu bezpieczeństwa poprzez ochronę i obronę suwerenności państwowej, integralności terytorialnej, demokratycznego porządku konstytucyjnego i innych interesów narodowych Ukrainy przed realnymi i potencjalnymi zagrożeniami; (b) pewność normatywna – ich obecność jest ustalona w ustawach zasadniczych, a szczegóły etapów są zapewnione przez zarządzenia; (c) mają specjalny skład podmiotowy – są realizowane przez podmioty sektora bezpieczeństwa i obrony; (d) są wykonywane w specjalnym celu – dla szybkiej i opłacalnej ochrony interesów narodowych i wartości Ukrainy; (e) przewidują etapową realizację – składają się z zespołu sekwencyjnych działań, które ostatecznie zapewniają obiektywizację zakończonej czynności administracyjnej.

Słowa kluczowe: mechanizm administracyjnoprawny, procedury administracyjne, integracja europejska, bezpieczeństwo, bezpieczeństwo narodowe.

THE CONCEPT AND ESSENCE OF ADMINISTRATIVE PROCEDURES FOR ENSURING THE NATIONAL SECURITY OF UKRAINE IN THE CONDITIONS OF EUROPEAN INTEGRATION

Iryna Nakonechna

*Candidate of Legal Sciences, Associate Professor,
Professor of the Department of General Legal Disciplines
National Academy of the Security Service of Ukraine (Kyiv, Ukraine)
ORCID ID: 0000-0001-9405-4621
irinakostenko028@ukr.net*

Annotation. The article is devoted to the definition of the concept and disclosure of the essence of administrative procedures for ensuring national security in the context of European integration. It is generalized that the signs of administrative procedures for ensuring the national security of Ukraine in the conditions of European integration are: a) publicity, because they are regulated by administrative norms, relate to public law relations in the sphere of guaranteeing everyone a state of security by protecting and protecting state sovereignty, territorial integrity, democratic constitutional order and other national interests of Ukraine from real and potential threats; (b) normative certainty – their presence is fixed in the basic laws, and the detailing of the phases is provided by by-laws; (c) have a special subject composition – they are implemented by the subjects of the security and defense sector; (d) committed for special purposes – for the rapid and cost-effective protection of the national interests and values of Ukraine; (e) provide for a staged implementation – they consist of a set of sequential actions that ultimately provide the objectification of the completed administrative action.

Key words: administrative and legal mechanism, administrative procedures, European integration, national security, security.

ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРОЦЕДУР ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Ірина Наконечна

*кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри загальноправових дисциплін
Національної академії Служби безпеки України (Київ, Україна)
ORCID ID: 0000-0001-9405-4621
irinakostenko028@ukr.net*

Анотація. Стаття присвячена визначенню поняття та розкриттю сутності адміністративних процедур забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції. Узагальнено, що ознаками адміністративних процедур забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції є такі: (а) публічність, адже вони регла-

ментуються адміністративними нормами, стосуються публічно-правових відносин у сфері гарантування кожному стану захищеності шляхом охорони та захисту державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу й інших національних інтересів України від реальних і потенційних загроз; (б) нормативна визначеність – їхня наявність фіксується у базових законах, а деталізація поетапності забезпечена підзаконними нормативно-правовими актами; (в) мають особливий суб'єктний склад – реалізуються суб'єктами сектору безпеки та оборони; (г) вчиняються зі спеціальною метою – задля швидкого та економічно ефективного захисту національних інтересів та цінностей України; (ґ) передбачають стадійність реалізації – складаються з сукупності послідовних дій, що зрештою забезпечують об'єктивізацію завершеної адміністративної дії.

Ключові слова: адміністративно-правовий механізм, адміністративні процедури, євроінтеграція, забезпечення безпеки, національна безпека.

Постановка проблеми. На сьогодні виникає багато питань як поняттєвого, так і змістовного значення, і ці питання спрямовані не тільки до представників наукового осередку, а й до широкого громадського загалу. Це, безумовно, «світовий порядок», «міжнародний порядок», «правовий порядок» (Онiщенко, 2022: 39). Не менш важливою є чітка ідентифікація процесів їхнього забезпечення. За загальним правилом, цей процес охоплений різноманітними правовими зв'язками, існування, розвиток та припинення яких опосередковуються процедурною формою.

В сучасних умовах особливо актуальним є переосмислення процедурної форми діяльності суб'єктів сектору безпеки та оборони, адже Україна стала активним суб'єктом міжнародних відносин, передусім стосовно європейського континенту (Савон, 2022: 112-113). У зв'язку з цим значення адміністративних процедур істотно зростає, оскільки вони зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України (Конституція України, 1996).

Метою статті є визначення поняття та розкриття сутності адміністративних процедур забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Представлена до аналізу проблематика є абсолютно новою для адміністративно-правової галузі наукових знань. Однак як і будь-яка інша, своїм підґрунтям вона має низку похідних об'єктів вивчення, а джерельною базою яких можна вважати праці таких вчених як: І. Бойко, М. Вікторчук, Р. Ігонін, В. Оксін, Н. Онiщенко, К. Савон, О. Салманова, В. Тимошук, Ю. Фролов, А. Школик, Є. Школьнік, М. Щурик тощо.

Виклад основного матеріалу. Поняття адміністративної процедури вчені формують у вузькому та широкому значеннях. Згідно з першим, адміністративна процедура – це порядок розгляду та вирішення уповноваженим органом державної влади (переважно органом виконавчої влади) конкретних індивідуальних справ, пов'язаних зі зверненнями громадян та організацій до відповідного органу з метою реалізації чи захисту своїх прав і законних інтересів. Адміністративна процедура регулюється законом або підзаконним нормативним актом (порядок розгляду скарг громадян, правила реєстрації юридичних осіб, правила видачі ліцензій, дозволу на носіння, зберігання, перевезення зброї тощо). У ширшому розумінні адміністративна процедура є порядком здійснення органом виконавчої влади, посадовою особою будь-яких дій в межах встановлених для них повноважень (порядок розроблення, обговорення й прийняття правового акта, оформлення документа, що має юридичне значення, порядок прийому особи на державну службу, проходження атестації та оформлення відповідних документів, порядок розгляду матеріалів про заохочення службовців, про притягнення до дисциплінарної відповідальності; порядок оформлення контрольно-наглядової діяльності тощо) (Демський, 2008: 131).

Окремо уточнимо, що до основних визначальних ознак, які характеризують поняття «адміністративна процедура», як приклад, М. Фролов [8] відносить: 1) публічний характер та особливий суб'єктний склад – адміністративна процедура здійснюється в публічній сфері, безпосередньо пов'язана з діяльністю органів публічної адміністрації та супроводжується використанням ними відповідних владних повноважень з урахуванням публічних інтересів; 2) нормативний характер (адміністративна процедура врегульована адміністративно-правовими нормами, які чітко регламентують діяльність уповноважених органів і посадових осіб); 3) індивідуальний характер – прийняття у справі рішення стосується конкретних фізичних або юридичних осіб, що перебувають у стосунках з органами публічної адміністрації; 4) безспірний характер – предметом адміністративної процедури є індивідуальні адміністративні справи, в яких не розв'язують суперечки й не розглядаються скарги осіб на дії та рішення публічної адміністрації; 5) стадійний характер передбачає послідовну реалізацію кількох стадій за умови, що кожен наступний етап має своєю відправною точкою правовий результат попереднього етапу; 6) особлива спрямованість – адміністративна процедура не має своїм результатом застосування примусових заходів, її мета полягає у забезпеченні реалізації прав або обов'язків певного суб'єкта правовідносин у сфері державного управління; 7) адміністративна процедура завершується прийняттям відповідного нормативного акту, обов'язкового до виконання (Фролов, 2013: 692–698).

Таким чином, можемо узагальнити, що адміністративне право – це самостійна його галузь, сутність якої можна звести до виконання адміністративних дій і рішень, де суб'єкти владних повноважень мають прерогативу нав'язувати свою волю особам. Проте особи, наприклад, громадяни, мають особисті права та інтереси, які в демократичній державі є законними. Органи державної влади, нав'язуючи свою волю окремим особам, повинні поважати ці права та враховувати у своїй діяльності як одиничні, так і публічні інтереси. Для того, щоб це відбулося, державні органи мають підпорядковуватися закону та приймати свої рішення відповідно до формальних процедур, встановлених законодавством (принцип законності).

Причому для того, щоб принцип законності був дієвим, його необхідно застосувати на практиці. Адміністративні процедури мають на меті зробити ефективним і оперативним принцип законності в актах

і рішеннях суб'єктів владних повноважень. Вони об'єктивують юридичну техніку, яка робить дотримання законності ефективним на практиці.

Попередньо встановлена процедура прийняття рішень має важливе значення для будь-якої складної організації, якщо її діяльність потрібно контролювати зсередини та ззовні, що особливо важливо, якщо організація має справу з суспільними інтересами у сфері забезпечення національної безпеки. Водночас процедура має гарантувати права тих, хто має справу з суб'єктами владних функцій. Подвійна гарантія публічних і приватних інтересів є основою державного управління будь-якої правової демократичної держави.

Власне через це й існує необхідність наявності спеціалізованого законодавчого акту, що врегулюватиме питання взаємодії держави з громадянами та бізнесом. Це базова вимога ЄС, адже захист законних інтересів фізичних і юридичних осіб, а також наперед визначений порядок дій представників держави є основоположним при визначенні адміністративної процедури у будь-якій сфері. Його прийняття є необхідним з огляду потреби утримання державної влади в межах публічного права. Таким є закон про адміністративні процедури. Розташований між Основним законом і галузевим спеціальним адміністративним правом, закон про адміністративні процедури функціонує як «міст», через який стандарти конституційного права втілюються в щоденну адміністративну практику. Закон про адміністративні процедури є стабілізуючою опорою адміністративного права в цілому, а також він забезпечує прозорість і передбачуваність адміністративної діяльності.

Уточнимо, що у більшості країн створення принципів і правил прийняття адміністративних рішень стало результатом юрисдикційної діяльності судів. Судова практика чинила тиск на адміністрацію з метою розробки адміністративних процедур. Переважає думка, що сучасна адміністрація потребує систематизованих (або навіть кодифікованих) та оприлюднених процедурних правил прийняття рішень. Однак не всі країни ЄС мають загальний закон про адміністративні процедури. Аналіз європейського законодавства надає можливість констатувати, що сьогодні не існує систематичної кодифікації закону про адміністративні процедури на європейському рівні та системи правового захисту для громадян Союзу, еквівалентної системі на національному рівні (Kuhlmann, Proeller, Schimanke, Ziekow, 2021: 5).

Що стосується вітчизняного законодавства про адміністративні процедури, його створення розпочалося ще на початку 2000-х років. Ще у 2014 році був представлений для громадського обговорення проєкт Закону України про адміністративну процедуру, розроблений Міністерством юстиції України (Про прийняття за основу проєкту Закону України «Про адміністративну процедуру», 2020). Хоча ще раніше його розробляли як «Адміністративно-процедурний кодекс України» (Звіт про оприлюднення проєкту Закону України «Про адміністративну процедуру», 2016), але з часом його назва була змінена (Малюська, 2020). Ним пропонувалося врегулювати відносини, що виникають у діяльності органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб, інших державних органів, а також підприємств, установ, організацій, їх посадових і службових осіб, інших суб'єктів, які згідно із законом уповноважені здійснювати владні управлінські (виконавчі та розпорядчі) функції, в тому числі на виконання делегованих повноважень, щодо забезпечення реалізації та захисту прав і законних інтересів осіб та виконання ними визначених законом обов'язків, а також регламентувати процедури розгляду адміністративних справ (Пояснювальна записка до проєкту Адміністративно-процедурного кодексу України, 2012). Згідно з статтею 2 вказаного законопроєкту, адміністративна процедура визначалась як визначений законодавством порядок адміністративного провадження. При цьому під адміністративним провадженням передбачалась сукупність послідовно вчинюваних адміністративним органом процедурних дій і прийнятих процедурних рішень з розгляду та вирішення адміністративної справи, що завершується прийняттям адміністративного акта і його виконанням (Шурик, 2022: 176).

Але прийнятий Закон України «Про адміністративну процедуру» від 17 лютого 2022 року, який набирає чинності 15 грудня 2023 року по іншому визначив адміністративну процедуру. Відповідно до пункту 5 частини 1 статті 2 «адміністративна процедура – визначений законом порядок розгляду та вирішення справи» (Про адміністративну процедуру, 2022). Отже, на відміну від аналізованого законопроєкту прийнятий закон адміністративну процедуру пов'язує із справою, а не з адміністративним провадженням. У свою чергу під справою (адміністративною справою) законодавець розуміє – справу, що стосується публічно-правових відносин щодо забезпечення реалізації права, свободи чи законного інтересу особи та/або виконання нею визначених законом обов'язків, захисту її права, свободи чи законного інтересу, розгляд якої здійснюється адміністративним органом (Про адміністративну процедуру, 2022). Але розгляд і вирішення конкретної адміністративної справи – це і є адміністративне провадження, про що вказується також у цьому законі: «адміністративне провадження – це сукупність процедурних дій, що вчиняються адміністративним органом, і прийнятих процедурних рішень з розгляду та вирішення справи, що завершується прийняттям і, в необхідних випадках, виконанням адміністративного акта». Тому ми погоджуємося із тими авторами (Шурик, 2022: 177), які вважають, що в Закон України «Про адміністративну процедуру» необхідно внести зміни і визначити адміністративну процедуру, як визначений законодавством порядок адміністративного провадження. Можемо припустити, що основою законодавчого визначення цієї категорії було розуміння інституту адміністративного процесу з акцентуацією на його судову та позасудову складові. Оскільки адміністративне судочинство спрямовано на захист порушеного права, логічно, що адміністративний порядок вирішення справ за участю суб'єктів владних повноважень має аналогічну мету. Однак тут слід враховувати, що діапазон охоплення адміністративної процедури є ширшим, не обмеженим лиш необхідністю захисту прав та інтересів осіб. Основне призначення цього інституту полягає у регламентації дій суб'єктів-представників держави, яке нині обмежене взаємовідносинами з громадянами.

Тому логічно, що на врегулювання питань забезпечення національної безпеки України дія цього закону не поширюється (Про адміністративну процедуру, 2022), оскільки закон спрямований на розв'язання таких проблем як: відсутність забезпечення важливих прав особи у відносинах із публічною адміністрацією (наприклад, право бути вислуханою, право заінтересованої особи брати участь у провадженні тощо); домінування відомчих інтересів та переважно підзаконне регулювання процедур; різні підходи у різних сферах публічного адміністрування; неефективність багатьох процедур (у т.ч. оскарження) або відсутність регулювання взагалі (наприклад, щодо дострокового припинення дії адміністративних актів) (Тимошук, Бойко, Школик, Школьний, 2021: 10).

Отже, законодавчо визначений підхід до розкриття поняття та сутності адміністративних процедур не повною мірою може бути застосовним для апелювання в межах сфери забезпечення національної безпеки України, оскільки основна його спрямованість – «забезпечення реалізації прав, свобод чи законного інтересу особи та/або виконання нею визначених законом обов'язків, захисту її права, свободи чи законного інтересу» (Про адміністративну процедуру, 2022).

У контексті забезпечення національної безпеки України ключовою особливістю такої діяльності є гарантування захисту від загроз кожному, що має прояв у систематичній охоронній діяльності щодо об'єктів національної безпеки та безпосередньо захисній у разі необхідності активізації відповідних заходів.

Відповідно у контексті визначення особливостей адміністративних процедур забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції слід орієнтуватись на широкий підхід наукового трактування цього правового явища.

З огляду на це, на нашу думку, адміністративні процедури забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції слід розуміти як законодавчо встановлений порядок адміністративної діяльності суб'єктів системи її забезпечення, що регламентує поетапність реалізації організаційних, практико-реалізаційних та технічних аспектів формування режиму законності у цій сфері.

При чому уточнимо, що деякі автори при визначенні адміністративної процедури в широкому розумінні включають ще мету такої діяльності (Салманова, 2016: 256). Визначення мети адміністративної процедури при формулюванні даної категорії, на нашу думку є доречним. У досліджуваному контексті переслідується мета швидкого та економічно ефективного захисту національних інтересів та цінностей держави, незалежно від того, у якій сфері чи щодо якого об'єкта така адміністративна процедура є застосовною. Можемо додати, що існування таких адміністративних процедур слід вважати гарантією того, що прийняття рішень чи вчинення інших дій є прозорим, а також упорядкованим та ефективним.

Висновки. Проведене дослідження дає можливість узагальнити, що ознаками адміністративних процедур забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції є такі: (а) публічність, адже вони регламентуються адміністративними нормами, стосуються публічно-правових відносин у сфері гарантування кожному стану захищеності шляхом охорони та захисту державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу й інших національних інтересів України від реальних і потенційних загроз; (б) нормативна визначеність – їхня наявність фіксується у базових законах, а деталізація поетапності забезпечена підзаконними нормативно-правовими актами; (в) мають особливий суб'єктний склад – реалізуються суб'єктами сектору безпеки та оборони; (г) вчиняються зі спеціальною метою – задля швидкого та економічно ефективного захисту національних інтересів та цінностей України; (д) передбачають стабільність реалізації – складаються з сукупності послідовних дій, що зрештою забезпечують об'єктивізацію завершеної адміністративної дії.

Список використаних джерел:

1. Демський Е. Адміністративне процесуальне право України. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 495 с.
2. Звіт про оприлюднення проекту Закону України «Про адміністративну процедуру». *Міністерство юстиції України: офіційний сайт*, 2016. URL: <https://minjust.gov.ua/m/30012015-zvit-pro-oprilyudnennya-proektu-zakonu-ukraini-pro-administrativnu-protseduru>
3. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. *Верховна Рада України: офіційний сайт*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
4. Малюська Д. Законопроект «Про адміністративну процедуру» врегульовує відносини держави з фізичними та юридичними особами. *Міністерство юстиції України: офіційний сайт*, 2020. URL: <https://minjust.gov.ua/news/ministry/denis-malyuska-zakonoproekt-pro-administrativnu-protseduru-vregulovue-vidnosini-derjavi-z-fizichnimi-ta-yuridichnimi-osobami>
5. Оніщенко Н. Міжнародне право та розвиток національних правових систем: питання миро будівництва. *Незалежність України: права людини та національна безпека* : збірник матеріалів Другої міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 20 травня 2022 р.); Національний університет «Львівська політехніка»: Галицька видавнича спілка, 2022. 383 с.
6. Пояснювальна записка до проекту Адміністративно-процедурного кодексу України від 03.12.2012. *Верховна Рада України: офіційний сайт*. URL: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=44893&pf35401=238661>.
7. Про адміністративну процедуру: Закон України від 17.02.2022 р. № 2073-IX. *Верховна Рада України: офіційний сайт*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20#Text>
8. Про прийняття за основу проекту Закону України «Про адміністративну процедуру»: Постанова Верховної Ради України від 02.09.2020 р. № 842-IX. *Верховна Рада України: офіційний сайт*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/842-20#Text>

9. Савон К. Роль України у формуванні нового світового порядку: інформаційний вимір. *Сучасні політичні процеси: глобальний та національний виміри* : матеріали II Міжнар. наук-практ. Інтернет-конф. (м. Одеса, 29 квіт. 2022 р.). МОН України, Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.» Одеса, 2022. С. 112–115.
10. Салманова О. Правові акти в управлінській діяльності Національної поліції України : дис. ... доктора юрид. наук: спец. 12.00.07. Харків, 2016. 455 с.
11. Тимошук В., Бойко І., Школик А., Школьнік Є. Закон «про адміністративну процедуру»: загальні прозорі правила взаємодії між державою та громадянами й бізнесом. Київ, 2021. 75 с.
12. Фролов Ю.М. Адміністративні процедури: зміст та особливості. *Форум права*. 2013. № 3. С. 692–698.
13. Щурик М. Сутність і значення процедури прийняття адміністративних актів у сфері забезпечення національної безпеки правоохоронними органами. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2022. Випуск 3. С. 173–178.
14. Kuhlmann, S., Proeller, I., Schimanke, D., Ziekow, J. Public Administration in Germany. *University of Birmingham Birmingham*, 2021. 415 p.

References:

1. Demskyi, E. (2008). *Administrativne protsesualne pravo Ukrainy* [Administrative procedural law of Ukraine]. Kyiv: Yurinkom Inter, 495 p. [in Ukrainian].
2. Zvit pro opryludnennia proektu Zakonu Ukrainy «Pro administrativnu protseduru». Ministerstvo yustytzii Ukrainy [Report on the publication of the draft Law of Ukraine "On Administrative Procedure"]: ofitsiyni sait, 2016. URL: <https://minjust.gov.ua/m/30012015-zvit-pro-oprylyudnennya-proektu-zakonu-ukraini-pro-administrativnu-protseduru> [in Ukrainian].
3. Konstytutsiia Ukrainy [Constitution of Ukraine] vid 28.06.1996 № 254k/96-VR. Verkhovna Rada Ukrainy: ofitsiyni sait. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian].
4. Maliuska, D. (2020). Zakonoproiekt «Pro administrativnu protseduru» vrehulovuiie vidnosyny derzhavy z fizychnymy ta yurydychnymy osobamy [The draft law "On administrative procedure" regulates the state's relations with natural and legal entities]. Ministerstvo yustytzii Ukrainy: ofitsiyni sait. URL: <https://minjust.gov.ua/news/ministry/denis-malyuska-zakonoproiekt-pro-administrativnu-protseduru-vregulovue-vidnosini-derjavi-z-fizichnimi-ta-yuridichnimi-osobami> [in Ukrainian].
5. Onishchenko, N. (2022). Mizhnarodne pravo ta rozvytok natsionalnykh pravovykh system: pytannia myro budivnytstva [International law and the development of national legal systems: the issue of peace building]. *Nezalezhnist Ukrainy: prava liudyny ta natsionalna bezpeka* : zbirnyk materialiv Druhoi mizhnarodnoi naukovy-praktychnoi konferentsii (m. Lviv, 20 travnia 2022 r.); Natsionalnyi universytet «Lvivska politekhnika»: Halytska vydavnycha spilka, 383 p. [in Ukrainian].
6. Poiasniuvalna zapyska do proektu Administrativno-protsedurnoho kodeksu Ukrainy [Explanatory note to the draft Administrative Procedure Code of Ukraine] vid 03.12.2012. Verkhovna Rada Ukrainy: ofitsiyni sait. URL: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=44893&pf35401=238661>. [in Ukrainian].
7. Pro administrativnu protseduru [On administrative procedure]: Zakon Ukrainy vid 17.02.2022 r. № 2073-IX. Verkhovna Rada Ukrainy: ofitsiyni sait. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20#Text> [in Ukrainian].
8. Pro pryiniattia za osnovu proektu Zakonu Ukrainy «Pro administrativnu protseduru» [On adoption as a basis of the draft Law of Ukraine "On Administrative Procedure"]: Postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy vid 02.09.2020 r. № 842-IX. Verkhovna Rada Ukrainy: ofitsiyni sait. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/842-20#Text> [in Ukrainian].
9. Savon, K. (2022). Rol Ukrainy u formuvanni novoho svitovoho poriadku: informatsiyni vymir [The role of Ukraine in the formation of a new world order: the informational dimension]. *Suchasni politychni protsesy: hlobalnyi ta natsionalnyi vymiry* : materialy II Mizhnar. nauk-prakt. Internet-konf. (m. Odеса, 29 kvit. 2022 r.). МОН України, Nats. un-t «Odes. yuryd. akad.» Одеса, pp. 112–115. [in Ukrainian].
10. Salmanova, O. (2016). Pravovi akty v upravlinskii diialnosti Natsionalnoi politzii Ukrainy [Legal acts in the management activity of the National Police of Ukraine]: dys. ... doktora yuryd. nauk: spets. 12.00.07. Kharkiv. 455 p. [in Ukrainian].
11. Tymoshchuk, V., Boiko, I., Shkolyk, A., Shkolnyi, Ye. (2021). Zakon «pro administrativnu protseduru»: zahalni prozori pravyla vzaiemodii mizh derzhavoiu ta hromadianamy y biznesom [Law "on administrative procedure": general transparent rules of interaction between the state and citizens and business]. Kyiv, 75 p. [in Ukrainian].
12. Frolov, Yu.M. (2013). Administrativni protsedury: zmist ta osoblyvosti [Administrative procedures: content and features]. *Forum prava*. № 3. pp. 692–698. [in Ukrainian].
13. Shchuryk, M. (2022). Sutnist i znachennia protsedury pryiniattia administrativnykh aktiv u sferi zabezpechennia natsionalnoi bezpeky pravookhoronnymy orhanamy [The essence and significance of the procedure for adopting administrative acts in the sphere of ensuring national security by law enforcement agencies]. *Naukovyi visnyk publicnogo ta pryvatnogo prava*. Vyp. 3. pp. 173–178. [in Ukrainian].
14. Kuhlmann, S., Proeller, I., Schimanke, D., Ziekow, J. (2021). Public Administration in Germany. *University of Birmingham Birmingham*, 415 p. [in English].